

ти розпочнуть свою відповідь з “ні, але...”. (Наприклад, Р. Браун визнає лише елітарну та популярну культури, а фольклор виокремлює як категорію, а Д. Йодер подає популярну культуру як продовження народної). Як ми вже зазначали, єдиний загальноприйнятний чинник розмежування цих двох сфер культур пов'язаний зі способом їх трансмісії. Виконання чи продукування однією особою чи невеликою групою людей вважають фольклором. Загальні, масово поширені події чи елементи відносяться до поп-культури. Звичайно, це надто примітивний поділ. Є цілий ряд інших характеристик та винятків. Тож для тих, хто не спеціалізується у цих питаннях, певне набагато краще і цікавіше асоціювати кожну категорію із прикладом, аніж розпочинати скрупульозну класифікацію. Всім, хто цікавиться популярною культурою провінції Альберти, я б порадив прочитати статтю попереднього тому журналу Alberta. Для тих, хто насамперед вивчає фольклор, варто ознайомитися з працями Р. Гард (Gard 1967 [1945]), Герберта Галперта (Halpert 1944), відповідні розділи із І. Фовк (Fowke 1976), також вартує ознайомитися з науковими звітами Alberta Culture's Historic Sites Service.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Bigsby, C.W.E. 1976. "The Politics of Popular Culture," in *Approaches to Popular Culture*. C.W.E. Bigsby, ED. Bowling Green, ed. Ohio: Bowling Green University Popular Press, 3-25.
- Browne, Ray B. 1972. "Popular Culture: Notes Toward a Definition," in *Popular Culture and Curricula*. Revised Edition, Ray B. Browne and Ronald J. Ambrosetti, eds. Bowling Green, Ohio: Bowling Green University Popular Press, 1-11.
- Brunvand, Jan Harold. 1972. "Popular Culture in the Folklore Course," in *Popular Culture and Curricula*. Revised Edition, Ray B. Browne and Ronald J. Ambrosetti, eds. Bowling Green, Ohio: Bowling Green University Popular Press, 61-72.
- Brunvand, Jan Harold. 1978. "The Field of Folklore." *The Study of American Folklore: An Introduction*, New York: W. W. Norton, 1-10.
- Brunvand, Jan Harold. 1981. *The Vanishing Hitchhiker: American Urban Legends and Their Meaning*. New York: Norton.
- Brunvand, Jan Harold. 1984. *The Choking Doberman and Other "New" Urban Legends*. New York: Norton.
- Dorson, Richard M. 1970. "Reply to Prepared Comments and Discussion from the Floor" for the paper "Is There a Folk in the City?" *Journal of American Folklore* 83: 4-5.
- Dorson, Richard M. 1972. "Introduction, Concepts of Folklore and Folklife Studies," in *Folklore and Folklife: An Introduction*, Richard M. Dorson, ed. Chicago and London: University of Chicago Press, 1-50.
- Fowke, Edith. 1976. *Folklore of Canada*. Toronto: McClelland and Stewart.
- Funk and Wagnall's Standard Dictionary of Folklore, Mythology and Legend*. 1972. Revised edition. New York: Funk and Wagnall's.
- Gard, R. E. 1967 [1945]. *Johnny Chinook, Tall Tales and True from the Canadian West*. London: Longmans and Green, reprinted Edmonton: Hurtig.
- Halpert, Herbert. 1944. "Skipping Rhymes from Calgary, Alberta." *California Folklore Quarterly* 3: 154-155.
- Schroeder, Fred E.H. 1980. "The Discovery of Popular Culture before Printing," in *5000 Years of Popular Culture: Popular Culture Before Printing*, Fred E.H. Schroeder, ed. Bowling Green, Ohio: Bowling Green Popular Press, 3-15.
- Spalding, Dave, et al. 1988. "What is Folk Music?" *Canadian Folk Music Journal* 16: 32-42.
- Wertheim, Arthur Frank, ed. 1984. *American Popular Culture: A Historical Bibliography*. Oxford, England: Clio Press.
- Yoder, Don. 1976. "Folklife Studies in American Schooling," in *American Folklife*, Don Yoder, ed. Austin and London: University of Texas Press, 3-18

Адаптація культури

Роберт Б. КЛИМАШ,
Богдан МЕДВІДСЬКИЙ
Переклад з англійської
Марії МАЄРЧИК

СУЧАСНІ ПРОЯВИ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СЛОВ'ЯН У ПІВНІЧНІЙ АМЕРИЦІ*

Robert B. Klymasz, Bohdan Medwidsky.
Contemporary Expressions of Traditional Slavic Culture in North America.

Незважаючи на значну відмінність слов'янських земель від нового середовища у Північній Америці¹, слов'янський фольклор продовжує успішно функціонувати тут. Його головною роллю в нових умовах є зміцнити ідентичність членів слов'янських громад. Водночас, завдяки поцінюванню слов'янського фольклору серед неслов'янського населення Північної Америки, різні форми слов'янської традиції побутують також і серед мішаних або/і неслов'янських груп.

Адаптація до нового середовища відбувалася в кілька етапів. Історично перші успішні спроби постулювати якусь слов'янську групу як функціонуючий культурний організм в межах північноамериканського суспільства почалися з імітації традиційних вірувань, привезених зі "старого краю"; за цим послідувала заява про втрату вербальних форм фольклорної традиції. Ті, так би мовити, рештки вважаються ціл-

* Перекладено за: Robert B. Klymasz, Bohdan Medwidsky. "Contemporary Expressions of Traditional Slavic Culture in North America." *Canadian Folklore Canadien*, 1985, 1-2 (7): 195-200.

При перекладі була змінена система посилань і сформований список літератури, відповідно до вимог видання.

¹ Вичерпний перелік слов'янських груп в Північній Америці можна знайти, наприклад, в редакційній Стефаном Тернстромом праці "Гарвардська енциклопедія етнічних груп в Америці", котра, зокрема, включає словникові статті про білорусів, болгар, карпато-русинів, хорватів, чехів, македонців, поляків, росіян, сербів, словаків, словенців, вендів і українців (Thernstrom 1980). В "Канадській енциклопедії" (Marsh, 1985) поміщено словникові статті про білорусів, хорватів, чехів, духоборів, поляків, росіян, сербів, словаків, словенців і українців.

ковито достатніми для підтримки групи і є спрощеними до меж підтримання різноманітних внутрішніх і зовнішніх вимог і запитів.

Треба сказати, що характерні риси і поступ, що формували і визначали класичну слов'янську етнічну традицію, значною мірою дотепер дійсні в Північній Америці (Jakobson 1950). Все ще здійснюються фольклорні записи і з'являються публікації слов'янського фольклору. Дотепер його можна знайти й у правдивій слов'янській формі, і в англійському перекладі і/або в інших переробках. Чудовий огляд цих явищ отримаємо, здійснивши ревізію слов'янських статей у недавно виданій бібліографії американського і канадського іммігрантського і етнічного фольклору (Georges & Stern 1982). Найбільшою є підбірка публікацій про поляків у Північній Америці, слідом йдуть праці про українців. Що стосується вивчення фольклору етнічних і іммігрантських груп в Канаді та Сполучених Штатах, єдина неслов'янська група, до традиційної культури якої є великий інтерес північно-американських дослідників, — це німці². Це дає нам підстави говорити про життєздатне середовище для пересадки сю-

² Збірник польських народних пісень Глофческі (Glofcheskie 1980) можемо вважати типовим. В ньому розглядається музичне життя кашубів в Ренфру, Онтаріо (Renfrew, Ontario). Розглядаються тут три типи пісень, а саме: весільні, всенощні і побутові. Більша частина цих пісень була привезена до Північної Америки зі Старого Світу і представляє непродуктивну, зникаючу традицію. І, разом з тим, деякі приклади малих текстових варіацій традиційних пісень або малих фольклорних жанрів співанок або лімериків, що знаходимо в цьому дослідженні, можна розглянути як доказ все ще продуктивності слов'янської усної народної творчості в Північній Америці. Наступні три тексти можуть бути ілюстрацією цього явища. В першому випадку ми маємо просте заміщення двох останніх слів особистим іменем в співанці: "Siwy koń, siwy koń, malowane sanki // Pojadę, pojadę do swojej kochanki", що перетворилося в "Pojadę, pojadę do Buchowi Anki". Другий текст є прикладом макаронічної дитячої лічилки:

*Jeden, dwa, trzy, cztery, pięć
Gdzie się podział ten mój zeć?
We linie w "kitchenie" [англ. 'кухня'].
On tam nigdy nie zginie (с. 71)*

Нарешті, ми маємо приклад польської співанки або франтовки (frantowka):

*Srała krowa, pierdział wół
Szło to wszystko w jeden dół
Przyszło ciele, zadrato,
Jeszcze więcej nasrało (с. 71).*

Про подібні процеси з українським фольклором в Канаді див. (Klymasz, Medwidsky 1983).

[Лімерик — жартівливий віршик з п'яти строф, де перші два рифмуються з останньою; за назвою міста Лімерик в Ірландії; назва віршів походить від звичаю придумувати і співати на вечірках жартівливі пісеньки, з незмінним приспівом "Will you

ди слов'янських культур. І разом з тим, незважаючи на виживання в Північній Америці слов'янського фольклору "старого краю", чимало формативних чинників, які сприяли збереженню, підтримці чи розвитку слов'янського фольклору, зникли і в Канаді, і в Сполучених Штатах, де, скажімо, сільське населення і неграмотність перестали бути характерними ознаками громадян слов'янського походження. Більше того, необхідність пристосуватися і узгоджувати соціокультурні норми з зовнішнім оточенням стала каталізатором процесу розділення слов'янської традиційної культури на систему взаємопов'язаних, але часто дуже розрізнених ніш чи сфер функціонування. Так, наприклад, невербальна культура південних слов'ян в Північній Америці проявилася танцювальним мистецтвом й інструментальною музикою, тоді як східнослов'янська і децю менше західнослов'янська культури більше проявилися в народному мистецтві, ремеслах і кулінарії. Децю є спільним для всіх трьох слов'янських гілок: традиційні календарні і родинні звичаї, для прикладу, є мало відомі в середовищі цих слов'янських спільнот Північної Америки (Jakobson 1956, Georges and Stern 1982).

Активні зв'язки північноамериканських слов'янських спільнот з групами інших, неслов'янських етносів, спонукало виникнення транснаціональних етнічних форм культури і феноменів, де змішування старого і нового призвело, перш за все, до виникненням невербальних форм традиції.

Невербальні слов'янські форми культури в Північній Америці можна перерахувати доволі вичерпно, опираючись на перелік екстравербальної комунікації³: акустична, зорова, концептуальна (ideational), тактильна, нюхова. Через ці сенсорні форми фольклорний комплекс розростається, включаючи не тільки вербальну, але також і невербальну культурну комунікацію: танець, мистецтво, народний промисел (включаючи традиційну кулінарію), вірування і звичаї, а також музичну творчість. Народний танець, традиційна слов'янська їжа або куховарство і деякі народні мистецтва (як, скажімо, малювання писанок) є найпопулярнішими формами невербального прояву слов'янської культури. Кожний з жанрів використовується як ін-

come up to Limerick?" ("Ви прийдете в Лімерик?"). — Прим. перекладача].

³ Див., наприклад, працю Євгена Кагарова про форми і елементи народної обрядовості, де автор виділяє три елементи: акустичні, вербальні і рухи тіла (Кагаров 1928), а також пізніші публікації (Lurid 1984), з зосередженням на матеріальній культурі, мистецтві, музиці і танці.

дивідуально, в приватному вжитку, так і колективно, при участі в масових народних фестивалях (Клымасз 1976) і весіллях (Davis 1978, Tilney 1970).

Оскільки народний танець викликає особливий інтерес, південнослов'янські народні танці і заняття народними танцями (переважно болгарські, хорватські і сербські) здобули особливу популярність в Північній Америці як форма дозвілля і відпочинку (Dunin 1979, Hoffman 1971). Така загальна популярність південнослов'янської танцювальної традиції в Північній Америці була викликана і усталена в спосіб, дуже відмінний від інших слов'янських танцювальних традицій в Америці: західні і східнослов'янські народні танці функціонували і розвивалися винятково лиш в межах слов'янських спільнот (скажімо, польських чи українських) і існували в сценічних, високохореографізованих формах (часто імітуючи виконавські традиції авторитетних гастрольних груп з материкових батьківщин), вони слугують промовцями групової етнічної гордості і відданості громадській справі, а не просто є формою дозвілля чи відпруження.

Традиційна музикографія серед слов'ян в Північній Америці особливо розвинулася в сфері інструментальної музики; тамбурица — добре відома в середовищі нащадків Підвєнних слов'ян (March 1977, Foggy 1978), а бандура процвітає серед українців⁴.

⁴ Про популярність бандури див. (Гурський 1980). Тривала популярність іншого народного музичного інструменту, цимбал, була задокументована в Канаді Марком Бандерою в його неопублікованій Магістерській праці з українського фольклору "Майстер по виготовленню цимбал і його витвори: динаміка музичної традиції в Східно-Центральній Альберті" (Едмонтон, 1985), виконаній в Університеті Альберти, на Факультеті Славистики та Східноєвропейських студій.

В сучасному американському товарно- і споживацьки орієнтованому суспільстві чимало згаданих традицій комерціонізувалися. Традиційні слов'янські страви, народні вироби чи музика упаковані і розповсюджуються в не-традиційний спосіб у відповідь на споживчі запити і швидкозмінні звичаї. Спалах туризму є одним з кількох факторів, що впливають на розвиток сучасної невербальної маніфестації слов'янськості в Північній Америці. Розмаїття всередині слов'янського традиційного культурного спадку в Північній Америці скорочується во ім'я етнічної консолідації і конформізму. І це є доказом, що з втраченою слов'янами мов у Америці як засобу щоденної комунікації, невербальна слов'янська традиційна культура отримала додаткову роль: 1) компенсаторного механізму, що сприяв, принаймні до певної міри, культурній спадкоємності без кидання виклику нормам і обмеженням зовнішньої північноамериканської культури⁵ і 2) динамічного *modus operandi* для слов'янської гордості і спадкоємності в Північній Америці сьогодні.

⁵ Прикметно, що саме домінантна культура диктує і забезпечує відповідні механізми, робить доступними різноманітні релевантні засоби і стимулюючі способи, що дозволяють переформувати і дати нове підґрунтя для легітимності старої слов'янської культури в Америці: "В результаті реконструйованого комплексу народної традиції дає змогу носіям і ентузіастам індульгувати в фантазіях етнічного сепаратизму і індивідуальності без прийняття обмежень і моделей зовнішньої англомовної культури" (Клымасз 1980, 123). Приклад цього процесу задокументував Зенон Погорецький в його описі ризикованого з комерційної точки зору заходу, який щороку проводиться в Саскатуні, провінція Саскачеван ("Vesna Festival: A New Spring Festival". *Ukrainian Canadian Review* 5 (1974): 5-7).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Гурський Я. (ред.) Збірник на пошану Григорія Китастого. — Нью-Йорк: UVAN, 1980.

Кагаров Є. Форми та елементи народної обрядовості // Первісне громадянство та його пержитки на Україні. — Вип. 1. — К., 1928. — С. 25-31.

Davis, Susan G. 1978. "Old-Fashioned Polish Weddings in Utica." *New York Folklore* 4 (1-4): 89-102.

Dunin, Elsie Ivancich. 1979. *South Slavic Dance in California: a Compendium for the Years 1924-1977*. Palo Alto, California: Ragusan Press.

Georges, Robert A. and Stephen Stern, comps. 1982. *American and Canadian Immigrant and Ethnic Folklore: an Annotated Bibliography*. New York: Garland.

Glofcheskie, John Michael. 1980. *Folk Music of Canada's oldest Polish community*. Ottawa: National Museums of Canada.

Hoffman, David F. 1971. "The Meaning and Function of the Kolo Club 'Marian' in the Steelton, Pa., Croatian Community". *Keystone Folklore Quarterly* 16 (3): 115-131.

Jakobson, Svatava Pirkova. 1950. "Slavic Folklore," in *The Funk and Wagnalls Dictionary of the Folklore Mythology and Legend*. Maria Leach, ed. New York: Funk and Wagnalls, 1019-1025.

Jakobson, Svatava Pirkova. 1956. "Harvest Festivals among Czechs and Slovaks in America." *Journal of American Folklore* LIX: 266-280.

Klymasz, Robert B. 1976. "The Ethnic Folk Festival in North America Today." *Ukrainians in American and Canadian Society: Contributions to the Sociology of Ethnic Groups*, W. Isajiw, ed.. Jersey City: M.P.Kots, 199-211.

Klymasz, Robert B. 1980. *Ukrainian Folklore in Canada: An Immigrant Complex in Transition*. New York: Arno Press.

Klymasz, Robert, and Bohdan Medwidsky. 1983. "Macaronic Poetics in Ukrainian Canadian Folklore." *Canadian Slavic Papers* XXV(1): 206-215.

Lupul, Manoly R. (ed.). 1984. *Visible Symbols: Cultural Expression among Canada's Ukrainians*. Edmonton: University of Alberta.

Marsh, James H. (ed.). 1985. *The Canadian Encyclopedia*. Edmonton: Hurtig Publishers.

Thernstrom, Stephan. 1980. *Harvard Encyclopedia of American Ethnic Groups*. Harvard University Press.

Tilney, Philip V. R. 1970. The Immigrant Macedonian Wedding in Ft. Wayne. *Indiana Folklore* 3 (1): 3-34.